

Les violències sexuals entre adolescents, de la conducta individual a la responsabilització col·lectiva

Raquel Gómez Rodríguez
Psicòloga CJAS

Sessió formativa:

Els delictes contra la llibertat sexual a justícia juvenil
Barcelona, 30 d'octubre de 2024

Concepte de sexualitat (OMS, 2006)

“La sexualitat és un aspecte central de l'ésser humà, present al llarg de la seva vida. Engloba el sexe, les identitats i els rols de gènere, l'erotisme, el plaer, la intimitat, la reproducció i l'orientació sexual. Es viu i s'expressa a través de pensaments, fantasies, desitjos, creences, actituds, valors, conductes, pràctiques, rols i relacions interpersonals.

La sexualitat pot incloure totes aquestes dimensions, no obstant, no totes elles es viuen o s'expressen sempre.

La sexualitat està influïda per la interacció de factors biològics, psicològics, socials, econòmics, polítics, culturals, ètics, legals, històrics, religiosos i espirituals”

Model hegemònic de sexualitat: plaer i risc

- Educació sexual actual (què passa?)
 - Plaer, desitjos, gaudir, consentiment
 - Risc vs autocura
 - Moral adulta: por, control...ens dona tranquil·litat
 - Fomentar el pensament crític. Empoderament
 - Qui son els seus referents (models) → *El malote i la verge-puta*
 - És un model divers?
 - Infants i adolescents subjectes de drets

El model d'educació sexual segueix sent masclista, adultocèntric, biològic, des del risc, racista, capacitista, binari i sexista

L'Educació Sexual és un dret (que s'hauria de garantir) i no un privilegi

Model hegemònic de sexualitat: construcció dels imaginaris

Com representem la sexualitat ?

- En base a **estereotips que reforcen mandats de gènere hegemònics**:
 - des del binarisme i amb cossos normatius
 - Homes atractius, forts, poderosos, impulsius, dominants, segurs..
 - Dones atractives però tontes, perillosament atractives, interessades, geloses, submises, les vicioses paguen un preu molt alt...
- **És legítima i s'erotitza la violència sexual**: les dones es representen cosificades, com objectes, sense rostre, sexualitzades, com a propietat privada de l'home, sotmeses, mortes, inertes,....Si les dones son un objecte és més fàcil agredir-les
- Els **missatges que reforcen la idea que es pot accedir al cos de les dones sense permís**, que se'ns cosifiqui, que no es tingui en compte els nostres desitjos, preferències, la nostra manera de fer,...ens arriba per tot arreu...no només des de la pornografia.
- **Pràctiques i comportaments que són violència** o abusos però que **estan normalitzades**, ens les venen com a pràctiques sexuals consentides....és amor, és quelcom romàntic....(p.e: música i ambient a les pel·lícules)

Conclusions i reptes I

- La nostra societat **no sap com gestionar l'adolescència** (poca empatia) i menys la sexualitat adolescent.
- Necessitem una **mirada específica** sobre les especificats i particularitats d'aquesta etapa i sobre el que s'està necessitant. No des d'un model adultista, ni paternalista
- **La VS és un problema estructural i no individual.** Fracassarem sempre que intentem erradicar-les amb intervencions per reconduir conductes a nivell individual, o amb intervencions educatives grupals puntuals.
- **Les violències sexuals no són fets aïllats.** Per entendre-les, ens situem en el concepte de contínuum de la violència sexual, en el qual hi ha un progressió des de la desvalorització fins a l'agressió sexual. (Bosch y Ferrer, 2000:70) El sistema només visibilitza i ens adverteix d'una VS concreta. Jerarquització de les VS des d'una mirada adultista
- **Les *manades* no són noves, ni les VS tampoc.** No han canviat tantes coses, en essència l'exercici de les VS es la mateixa...han canviat alguns mitjans per exercir-les, però les formes segueixen sent si fa no fa les de sempre.
- Que ha canviat? **La capacitat d'identificació de les VS per l'avenç social dels feminismes.** Per això ens arriben més situacions de VS a les consultes algunes identificades directament per les adolescents o familiars, i també perquè les professionals ara també tenim més eines, més formació i una mirada més amplia del que són les VS, més enllà de l'estereotip de la violació. Però molt camí per fer

Conclusions i reptes II

Aquest canvi s'està donant de manera similar en nois, noies i persones dissidents? Què està dificultant que avancem tots cap a la mateixa direcció?

- **El feminisme és institucional, i l'adolescència sempre s'ha rebel·lat contra el sistema.**
- **Cultura de la violació**, que responsabilitza a les dones de la violència viscuda (perquè ens hem saltat algun mandat de gènere).
- **Missatges allisonadors per a totes les dones:** una notícia que fa que arribi el missatge per a totes. La prevenció passa per limitar llibertats des de la por.
- **Consentiment** (quin model tenim?, a què respon?...) Repertori popular: "Los hombres proponen y las mujeres disponen", "quan diuen que no en realitzat volen dir que sí". Ells actius-elles passives; ells han de fer el possible per aconseguir l'objectiu ("conquista", relació sexual..)-elles han de posar límits, acceptar o frenar-los... En l'àmbit de les relacions sexeafectives amb vincles i persones conegudes encara més complexe.
- **Mites sexualitat:** homes impuls irrefrenable, necessitat biològica... (se'ls desresponsabilitza). En canvi, davant una violació, si el victimari és un adolescent molt jove hi ha un assenyalament social individual, i una desresponsabilització col·lectiva de la societat. És un fracàs social que som incapaces d'assumir...

Reflexions finals...

L'educació sexual ha de ser l'espai des d'on entendre la sexualitat, les diversitats, **centrada en el plaer i des d'una perspectiva feminista i de drets** per construir relacions positives que fomentin la no-discriminació, el respecte i l'afectivitat. **L'educació sexual com a dret, no com a resposta d'urgència social.**

I com tots els drets, i en concret els DSiR, ha de ser **UNIVERSAL, INAL·LIENABLE I INTERDEPENDENT.**

És l'eina que transforma les relacions entre els gèneres eliminant les relacions basades en poder i opressions, per tant, l'eina **transformadora de la societat**. No es tracta que disposin i integrin uns continguts, si no una manera d'estar en el món i això porta temps.

Les VS són una de les formes més greus i amb més impacte, esdevenint una **vulneració dels Drets Humans**. L'abordatge de les **violències des de la perspectiva feminista** ens proporciona el marc per entendre que les VS són estructurals i posar en el centre la persona. Per acompanyar-la en el seu procés de recuperació i reparació donant-li agència i no jutjant-la.

Les institucions públiques com a garants de drets tenen l'obligació de promoure, protegir i garantir el seu compliment.

LA VIOLÈNCIA INSTITUCIONAL ÉS VIOLÈNCIA MASCLISTA!

Il·lustración de Xoana Herrera

Moltes gràcies per la seva atenció

Raquel Gómez Rodríguez
rgomez@centrejove.org

Avís legal

Reconeixement CC BY

Aquesta obra està subjecte a la llicència de Reconeixement 4.0 Internacional de Creative Commons.

Si voleu veure una còpia d'aquesta llicència accediu a <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Així, doncs, sou lliure de compartir (copiar i redistribuir el material en qualsevol mitjà i format) i adaptar (remesclar, transformar i crear a partir del material per a qualsevol finalitat, fins i tot comercial) sempre que se citi l'autor del text i la font (Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada). <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ca>